

HANDLINGSPLAN FÖR

Tillsyn av förorenade områden 2023-2025

Handlingsplanen ska årligen uppdateras av miljöenheten genom att bilaga 1 revideras

Handlingsplanen gäller från:

2023-01-01 t.o.m. 2025-12-31

Verksamhet:

Miljöenheten

Dokumentansvarig:

Miljöchef

Ansvarig nämnd:

Bygg- och miljönämnden

Innehållsförteckning

1. SAMMANFATTNING	3
2. BAKGRUND OCH SYFTE	3
2.1 Förorenat område	3
2.2 Lagstiftning och efterbehandlingsansvar	4
2.3. Tillsynsmyndigheternas roll	4
2.3.1. Länsstyrelsens arbete med förorenade områden:	4
2.3.2. Bygg- och miljönämndens arbete med förorenade områden:	5
2.3.3. Nationell databas (EBH-stödet)	5
2.4 Handlingsplan för tillsyn av förorenade områden	5
2.5 Processer och MIFO	5
3. KOMMUNENS ORGANISATION	6
4. MÅL	7
4.1 Nationella miljö kvalitetsmål	7
4.2. Regionala miljömål och tillsynsmål	7
4.3 Lokala miljömål	9
4.3.1 Översiktsplan	10
4.3.2. Hållbarhetsstrategi	10
4.3.3 Avfallsplan	11
4.3.4 Vattenprogram	11
5. LÄGESBESKRIVNING	13
5.1 EBH-objekt i Håbo kommun	13
5.2 Beskrivning av vanligast förekommande branscherna	13
5.2.1 Plantskolor	14
5.2.2 Verkstadsindustri och bilvårdsanläggningar	14
5.2.3 Avfallsdeponier	15

5.2.4 Drivmedelshantering	15
6. ARBETET MED FÖRORENADE OMRÅDEN	15
6.1 Arbete med fysisk planering och exploatering	15
6.2 Tillsynsarbetet	16
6.3 Kommunen som verksamhetsutövare, fastighetsägare eller huvudman	16
7. STRATEGI	16
7.1 Kompetens	16
7.2 Samverkan	17
7.3 Prioriteringsgrunder	17
8. AKTIVITETS OCH TIDPLAN	17
8.1 Aktiviteter	17
8.2 Tidplan	17

1. SAMMANFATTNING

I Håbo kommun finns ca 182 konstaterade eller potentiellt förorenade områden där bygg- och miljönämnden har tillsynsansvaret för flertalet. Tillsynen omfattar både egeninitierade och händelsestyrda ärenden. Som stöd i arbetet har en handlingsplan för förorenade områden tagits fram enligt den vägledning som länsstyrelsen tagit fram samt genom att ta inspiration från andra kommuners handlingsplaner. I handlingsplanen beskrivs en lägesbild för vilka kända förorenade områden som finns i kommunen, aktuella mål och strategier samt en redovisning hur tillsynsarbetet med förorenade områden ska bedrivas. I planen ingår lägesbeskrivning, prioriteringsgrunder, resurser, ansvarsområden samt en tidsplan för arbetet.

Handlingsplanen är ett viktigt underlag vid bygg- och miljönämndens arbete med behovsutredning för tillsyn och tillsynsplan och den sträcker sig över en 3-årsperiod 2023–2025. Planen syftar främst till att vara ett stöd för miljöenhetens tillsynsarbete, men den ska också fungera som ett kunskapsunderlag för övriga delar inom kommunen som arbetar med förorenade områden utifrån förvaltningsansvar t.ex. planering och exploatering.

Den strategi som miljöenheten avser att använda för att bedriva tillsynsarbetet med förorenade områden fokuserar på att öka och upprätthålla kompetens i arbetsgruppen, att fortsättningsvis samverka med andra tillsynsmyndigheter i länet och Mitt Miljösamverkan, inom den egna organisationen samt prioritera arbetsinsatser mot de förorenade områden som bedöms ge mest effekt avseende skydd mot människors hälsa och miljön. Utifrån prioriteringsgrunderna bedöms särskilda tillsynsinsatser behövas inom områden för nedlagda plantskolor, avfallsdeponier samt objekt som inte ännu riskklassats enligt MIFO (metod för inventering av förorenade områden).

2. BAKGRUND OCH SYFTE

Inledningsvis presenteras bakgrundsinformation om vad ett förorenat område innebär, vilka lagar och regler som finns i miljöbalken, tillsynsmyndigheternas ansvarområden samt syfte med handlingsplanen och vilka delar den innehåller.

2.1 Förorenat område

Ett förorenat område är en plats som är så pass förorenad att den kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Vid ett sådant område överskrider halterna av en förorening den lokala bakgrundshalten, det vill säga ämnets naturligt förekommande halt i omgivningen. Området innefattar oftast ett markområde, men föroreningarna kan även förekomma i grundvatten, sediment eller byggnader.

Byggnader kan vara förorenade av den verksamhet som bedrivits, exempelvis via oljespill på golv, förorenat slam i ledningar så som kvicksilver från tandläkarmottagningar. Byggnader kan även vara förorenade av att miljöfarliga ämnen använts vid byggnationen, exempelvis polyklorerade bifenyler (PCB).

Risk för föroreningskada finns så fort någon form av miljöfarlig verksamhet som exempelvis bensinstation, avfallsverksamhet, verkstad, eller liknande bedrivits på en plats. Misstanke om föroreningskada finns även vid äldre markutfyllnader så som avfallsdeponier.

2.2 Lagstiftning och efterbehandlingsansvar

Ansvarig för undersökningar och efterbehandling är i första hand den som orsakat föroreningen. I andra hand kan fastighetsägaren vara ansvarig. I det fall någon vill utföra arbeten inom ett förorenat område får byggherren/entreprenören ett verksamhetsansvar som innebär att de måste vidta tillräckliga försiktighetsåtgärder för att inte riskera att sprida föroreningen. Efterbehandlingsansvaret innebär att den ansvarige i skäligen omfattning ska utreda föroreningsituationen och utföra de åtgärder som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön.

Lagar och regler kring förorenade områden återfinns i Miljöbalken (SFS 1998:808) med tillhörande förordningar och föreskrifter där nedanstående laghänvisningar särskilt kan nämnas:

- miljöbalken kapitel 10 om verksamheter som orsakar miljöskador.
- miljöbalken kapitel 9 om miljöfarlig verksamhet.
- miljöbalken kapitel 26 om tillsyn av miljöfarlig verksamhet.
- miljöbalken kapitel 15 om avfall.
- Förordning (SFS 1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.
- Förordning (SFS 2004:100) om statsbidrag för utredning och efterbehandling av förorenade områden.

Vägledning för tillsyn finns på bl.a. EBH-portalen (www.ebhportalen.se) och hos Naturvårdsverket (www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/fororenadeomraden/).

2.3. Tillsynsmyndigheternas roll

Det är tillsynsmyndigheterna som ska kontrollera att de lagar och regler som finns i miljöbalken och dess förordningar följs av alla som är ansvariga för en misstänkt eller konstaterad förorening. För förorenade områden i Håbo kommun kan både Länsstyrelsen i Uppsala eller i Bygg- och miljönämnden i kommunen agera tillsynsmyndighet. Ansvarsområdena är uppdelade enligt följande:

2.3.1. Länsstyrelsens arbete med förorenade områden:

- Utövar tillsyn och vägleder kommunerna i sin tillsyn över förorenade områden.
- Samordnar arbetet med förorenade områden i länet, planerar, prioriterar och följer upp.
- Vidareförmedlar statliga bidrag för undersökning och sanering till en kommunal eller annan huvudman.
- Granskar hur kommunerna beaktar förorenade områden i den fysiska planeringen.
- Granskar och följer upp hur kommunen bedriver tillsyn på överlåtna objekt.

2.3.2. Bygg- och miljönämndens arbete med förorenade områden:

- Utövar tillsyn över förorenade områden där kommunen är tillsynsmyndighet.
- Utför lokal planering, prioritering och uppföljning av tillsyn i kommunen.
- Inventerar pågående miljöfarliga verksamheter eller andra förorenade områden som kommunen har tillsyn över.
- Granskar hur kommunstyrelsen beaktar förorenade områden i den fysiska planeringen.

2.3.3. Nationell databas (EBH-stödet)

Som en del i det nationella arbetet med att samordna och följa upp status för misstänkta eller konstaterade förorenade områden används en databas som heter EBH stödet där EBH är en förkortning för efterbehandling. Databasen ägs och förvaltas av länsstyrelserna gemensamt och är även tillgänglig för Naturvårdsverket. Syftet med databasen är att samla information om eventuellt och konstaterat förorenade områden så att informationen kan användas för prioritering av efterbehandlingsinsatser (lokalt, regionalt och nationellt). Uppgifterna kring en misstänkt eller konstaterad förorening (EBH-objekt) i databasen är knuten till ett unikt ID-nummer. Databasen används också för att bevara information om var och vilka eventuella föroreningar som lämnats kvar efter efterbehandlingsåtgärder. Uppgifterna i databasen utgör även underlag vid till exempel fysisk planering och exploatering. Det är tillsynsmyndigheternas uppgift att hålla EBH-stödet uppdaterat och se till så att aktuella handlingar i ett föroreningsärende registreras.

2.4 Handlingsplan för tillsyn av förorenade områden

En beslutad handlingsplan för förorenade områden ökar möjligheterna att arbeta strategiskt. Handlingsplanen anger aktuella mål och strategier samt tydliggör hur arbetet med förorenade områden ska bedrivas. I planen ingår prioriteringsgrunder, resurser, ansvarsområden samt en tidsplan för arbetet. Den är ett viktigt underlag vid arbete med behovsutredning för tillsyn och tillsynsplan samt kan användas vid introduktionen av nyanställda inom miljö- och hälsoskyddsavdelningen för att överskådligt beskriva arbetet med förorenade områden.

Handlingsplanen ska omfatta kommunens tillsynsarbete kopplat till förorenade områden samt vara ett verktyg för uppföljning av vilka objekt som har åtgärdats. Handlingsplanen ger en beskrivning över vilka förorenade områden som är vanligt förekommande i Håbo kommun och utgår i första hand utifrån de föroreningsobjekt som finns med i EBH-stödet. Det här är den första handlingsplanen för förorenade områden som tas fram i Håbo kommun och den löper över 3 år (2023–2025). Planen ska revideras årligen genom uppdatering av bilaga 1 med förteckning av prioriterade objekt. På sikt är målsättningen att handlingsplanen ska omfatta kommunens samlade arbete med förorenade områden, det vill säga även annat arbete än tillsyn.

2.5 Processer och MIFO

Arbetet med att utreda och undersöka förorenade områden sker stegvis. I ett första skede är syftet att få svar på om området är förorenat samt om det finns ett behov av att gå vidare med fördjupade undersökningar. Provtagning kan behöva ske i jord, grundvatten, ytvatten,

sediment, inomhusluft, byggnadsmaterial med mera. En riskbedömning utförs i varje steg och med hjälp av dessa prioriteras de objekt med störst risker för fortsatta utredningar.

Vid identifiering av ett potentiellt förorenat område tilldelas objektet en branschklass utifrån en lista framtagen av Naturvårdsverket. Branschlistan innehåller branschnamn, branschkommentar, branschklass, branschspecifika föroreningar och övrig kommentar och andra relaterade föroreningar. Branschklass är den generella riskklassen för en viss bransch och bygger vilken typ av föroreningar som kan väntas förekomma. Det finns 4 klasser och branscher med högst risk tilldelas klass 1.

Efter att objektet fått en branschklass ska en inventering göras och objektet tilldelas en riskklass från 1-4. I och med riskklassningen görs en översiktlig bedömning av de risker för människors hälsa och miljön som det förorenade området kan innebära idag och i framtiden. Detta görs genom att väga samman föroreningarnas farlighet, föroreningsnivån, spridningsförutsättningar samt känsligheten/skyddsvärdet för objektet.

Inventeringen börjar med områdena i de högsta branschklasserna och görs enligt Naturvårdsverkets framtagna Metodik för Inventering av Förorenade Områden (MIFO). De områden som tilldelas riskklass 1 eller 2 är prioriterade att undersöka genom provtagningar av bland annat mark och grundvatten. Områden i riskklass 3 och 4 är inte prioriterade. En ändrad markanvändning kan innebära att riskklassen behöver revideras.

MIFO metodiken har två faser. Fas 1 omfattar en orienterande studie och resulterar i en riskklassning. Fas 2 omfattar en översiktlig undersökning och en ny riskklassning. Metodiken beskrivs i Naturvårdsverkets rapport 4947 "Inventeringsmetodiken MIFO/Bedömningsgrunder för förorenade områden".

Det finns många olika åtgärder att ta till för att efterbehandla ett förorenat område. Vanligast är med åtgärder som tar bort föroreningskällan till exempel schaktning, men åtgärder kan även vara administrativa som att exempelvis sätta upp stängsel eller införa restriktioner för vad man får göra på området. Vilken åtgärd som är lämpligast bedöms från fall till fall. Det kan ta lång tid från det att ett förorenat område upptäcks till att platsen blir slutligt åtgärdad.

3. KOMMUNENS ORGANISATION

Flera nämnder och avdelningar inom Håbo kommun berörs av arbete med förorenade områden och har ansvar för att miljölagstiftningen följs. De politiska nämnder som berörs är kommunstyrelsen och bygg- och miljönämnden och inom tjänstepersonsorganisationen är det Samhällsbyggnadsförvaltningen. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för kommunens egna föroreningsobjekt där kommunen varit verksamhetsutövare, men även för de objekt som ligger inom detaljplane- och exploateringsprojekt. I Håbo kommun är det planeringsavdelningen och mark- och exploateringsavdelningen som arbetar med förorenade områden inom fysisk planering. Vid underhåll/schaktning i förorenade eller misstänkt förorenade områden kan även gatu- och parkavdelningen bli verksamhetsutövare.

Bygg- och miljönämnden är tillsynsmyndighet för förorenade områden i Håbo kommun. Tillsynen utgår ifrån den behovsutredning och tillsynsplan som tas fram varje år. Behovsutredningen och tillsynsplanen är i sin tur baserade på behovet av resurser för både

egeninitierad och händelsestyrd tillsyn. Tillsynsplanen fastställs årligen av Bygg- och miljönämnden.

4. MÅL

4.1 Nationella miljö kvalitetsmål

Det övergripande målet för miljömålsarbetet i Sverige är att vi till nästa generation ska kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Som ett riktmärke finns 16 nationella miljö kvalitetsmål fastställda av riksdagen. Ett av dessa är målet om en Giftfri miljö, vars målformulering lyder:

”Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna”.

Arbetet med att identifiera och åtgärda förorenade områden bidrar även till arbetet med att nå flera andra nationella miljö kvalitetsmål så som exempelvis God bebyggd miljö, Grundvatten av god kvalitet, Levande sjöar och vattendrag och Hav i balans. Regeringen har fastställt sex preciseringar för målet Giftfri miljö, varav tre berör arbetet med förorenade områden:

”Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen via alla exponeringsvägar inte är skadlig för människor eller den biologiska mångfalden”

”Spridningen av oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper är mycket liten och uppgifter om bildning, källor, utsläpp samt spridning av de mest betydande av dessa ämnen och deras nedbrytningsprodukter är tillgängliga”

”Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön”

För att göra arbetet med miljö kvalitetsmålen mer specificerat har de delats in flera delmål. Exempelvis har preciseringar av miljö kvalitetsmål, etappmål och regionala tillsynsmål tagits fram.

4.2. Regionala miljö mål och tillsynsmål

Av de 15 miljö mål som berör Uppsala län uppnås bara målet Ingen försurning. Frisk luft är det enda miljö målet där utvecklingen går åt rätt håll. För de övriga målen är utvecklingen mestadels negativ eller för långsam, vilket är en bild som Uppsala län delar med övriga landet. Det gäller till exempel Levande skogar, Hav i balans samt Levande kust och skärgård, Myllrande vårmarker, och Giftfri miljö.

Miljö målen är långsiktiga, det fordras omfattande åtgärder och det tar ofta lång tid innan åtgärderna ger mätbara effekter i miljön. Av naturliga skäl sker därför sammantaget väldigt små förändringar på ett år.

Uppsala län är en expansiv region där befolkningen och transportsektorn förväntas öka. Effektiva transportlösningar, miljöhänsyn och krav på energieffektivitet i upphandling är viktiga åtgärdsområden för att nå målet Begränsad klimatpåverkan. Exploatering av mark-

och vattenresurser ökar i regionen. En sammanhållen fysisk planering är därför en förutsättning för hållbar förvaltning av resurserna. Detta påverkar måluppfyllelsen av flera miljö kvalitetsmål, däribland God bebyggd miljö, Giftfri miljö och Levande sjöar och vattendrag.

Myllrande våtmarker, Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv bedöms vara svåra att nå trots de restaurerings- och skyddsinsatser som görs. Länet förlorar biologiskt mångfald och utvecklingen bedöms som negativ för målet Ett rikt växt och djurliv. Arbete med att förbättra vattenkvaliteten i länets vattenmiljöer pågår i samarbete med länets kommuner och markägare.

Sanering av förorenade områden, förebyggande tillsyn och information till företag och invånare är viktiga förutsättningar för att minska utsläppen av kemikalier till miljön, och för att uppnå såväl Giftfri miljö som Grundvatten av god kvalitet.

För att sätta miljöfrågorna mer i fokus startade 2017 ett regionalt miljö- och klimatråd i Uppsala län. Där ingår länets kommuner, Region Uppsala, universiteten samt andra intresseorganisationer och företag.

Regionala mål

Länsstyrelsen har med utgångspunkt i de nationella målen tagit fram regionalt anpassade tillsynsmål. Tillsynsmålen följs upp och utvärderas årligen. Målen revideras även vid behov. För perioden 2021-2023 har följande mål formulerats:

- Vid de förorenade områden där Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet och tillsynsinsatser har initierats ska fortsatt arbete bedrivas under året. Målsättningen är att svara på inkommande handlingar inom tre månader. Även i de fall ingen aktivitet har skett i ärendet ska återkoppling ske till verksamhetsutövare efter tre månader.
- Bevaka att hänsyn tas till projektets klimatpåverkan i samband med framtagande av åtgärdsutredning och riskvärdering i efterbehandlingsprojekt.
- Genomföra två kommunbesök med fokus på att diskutera frågor relaterade till förorenade områden.
- Implementera framtaget strategipaket för arbetet med förorenade områden genom att bland annat informera och stödja politiker och beslutsfattare samt miljöhandläggare på kommunal nivå.

Länsstyrelsen tar fram en gemensam plan för arbetet med tillsynsvägledning enligt miljöbalken samt genomför aktiviteter med syfte att stödja, samordna och utvärdera kommunernas arbete med tillsyn. Vad gäller förorenade områden formuleras mål i form av tillsynsvägledande insatser i länet, som till exempel handläggart träffar samt utbildningsinsatser i samverkan inom Mälsam (Mälarlänens samverkan).

Prioriteringsgrunder i Uppsala län

Länsstyrelsen samråder med kommunerna i länet om inriktningen på efterbehandlingsarbetet och eftersträvar att nå samstämmighet om prioriteringar bland objekt och om arbetsätt. Uppsala län har generellt ett grundvatten av god kvalitet men det finns också en sårbarhet. Dricksvattnet för Uppsala stad tas från rullstensåsen där betydande mängder grundvatten

finns. Uppsala stad är byggd delvis på åsen vilket innebär en stor känslighet för vattentäkten och en risk för att föroreningar från staden kan nå grundvattnet. Även i Enköping är staden belägen ovanpå vattentäkten. Östhammars kommun har ibland brist på vatten på grund av att saltvatten tränger in i grundvattnet.

Länsstyrelsen följer Naturvårdsverkets prioriteringsgrunder som listas i den nationella planen. Därutöver har Länsstyrelsen som strategi att främst prioritera:

- Objekt med känsligt läge utifrån exponeringsrisk, det vill säga områden där människor (särskilt barn) vistas mycket
- Objekt som kan hota stora vattenförekomster såsom objekt inom vattenskyddsområden
- Objekt inom områden med stora naturskyddsvärden.

Prioriteringslista

Länsstyrelsen presenterar varje år en lista över de mest prioriterade områdena i länet. Vid en del områden på listan har föroreningar redan hittats medan det för andra områden bara finns en misstanke om att verksamheter har skapat föroreningar.

Följande tre objekt med riskklass 1 ingår i Länsstyrelsen prioriteringslista för Håbo kommun:

- Prio id. 147408 Nedlagd deponi, Draget (primär bransch: avfall)
- Prio id. 178321 Lingonbacka trädgård (primär bransch: plantskola, ytbehandling av metaller)
- Prio id. 147289 Svenska Skogsplantor AB, Lugnets Plantskola, (primär bransch: Plantskola)

Listan är ett prioriteringsredskap för oss som kan förändras från år till år och kan inte ses som en slutlig lista över länets mest förorenade områden. Förändringar i listan kan ske på grund av ändrad markanvändning, undersökningar, skyddsåtgärder, sanering eller andra omständigheter som gör att länsstyrelsen bedömer att ett område ska tas bort eller läggas till på listan.

4.3 Lokala miljömål

Håbo kommun ska vara en hållbar tillväxtkommun där vi tar vårt långsiktiga ansvar för ekonomi, invånare, natur och klimat. Håbo kommuns befolkningmängd ökar kontinuerligt och detta ställer krav på att kommunen växer på ett hållbart sätt. Visionen om hållbara Håbo och denna hållbarhetsstrategi är Håbo kommuns sätt att möta de globala målen och Agenda 2030.

Agenda 2030 är bindande och kommunerna har en central roll i Sveriges genomförande av de globala målen. Sverige ska vara ledande i arbetet och kommunerna ansvarar för utvecklingen på lokal nivå och för att skapa en god livsmiljö för sina invånare. Agenda 2030 är en agenda för förändring mot ett hållbart samhälle.

Håbo kommuns hållbarhetsstrategi tar sin utgångspunkt i en långsiktig hållbar utveckling och kommunens vision, Vårt Håbo 2030. Ett hållbart samhälle är ett samhälle som fungerar i

alla dess delar utifrån de tre hållbarhetsdimensionerna; ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Hållbarhetsstrategin syftar till att vägleda kommunens verksamheter, bolag och aktörer verksamma inom Håbo kommun till ett hållbart Håbo. Den är ett strategidokument där Håbo kommuns gemensamma vilja, långsiktiga visioner och målsättningar pekas ut för att visa vad vi tillsammans behöver och ska fokusera på. Detta ska i sin tur speglas i de olika aktörernas verksamhetsspecifika mål, handlingsplaner och aktiviteter.

För att nå en hållbar utveckling behöver vi jobba med samtliga globala mål inom Agenda 2030. Hållbarhetsdimensionerna överlappar varandra och det är viktigt att förstå helheten. Utifrån Håbo kommuns förutsättningar och utmaningar har mål 3, 4, 6, 7, 11, 12, 13 och 15 pekats ut som de mest relevanta för Håbo kommun och de vi särskilt ska fokusera på.

4.3.1 Översiktsplan

Översiktsplanen anger riktningen för hur kommunen vill att den långsiktiga utvecklingen av kommunen ska se ut och är vägledande vid beslut om mark- och vattenanvändning. Översiktsplaneringen styrs i huvudsak av plan- och bygglagen (PBL) och miljöbalken (MB). Den är inte juridiskt bindande men väger tungt vid framtida avgöranden om mark- och vattenanvändning. Avgränsningar och övergripande ställningstaganden ger riktlinjer för efterföljande detaljplanering och bygglov. I planen redovisas hur kommunen tillgodoser riksintressen och gällande miljö kvalitetsnormer. Vidare ska planen redovisa hur kommunen tar hänsyn till och samordnar arbetet gentemot nationella och regionala mål, planer och program som är av betydelse för en hållbar utveckling.

I Håbo kommuns översiktsplan anges följande kopplat till förorenade områden:

Markföreningar Vid nedläggning eller nylokaliseringar av miljöfarlig verksamhet ska eventuell förorening i marken utredas och vid behov saneras. Markundersökning ska genomföras vid planläggning av misstänkt förorenad mark. Om förorening förekommer ska dessa avhjälpas innan bygg- eller marklov ges. Typen av markanvändning påverkar vilka krav på föroreningsnivåer som ställs vid en sanering. Naturvårdsverket har tagit fram generella riktvärden för två olika typer av markanvändning; känslig markanvändning och mindre känslig markanvändning. De striktare kraven för känslig markanvändning ska tillämpas vid bostadsbebyggelse och för skolor, förskolor och äldreboenden.

4.3.2. Hållbarhetsstrategi

Håbo kommuns hållbarhetsstrategi tar sin utgångspunkt i en långsiktigt hållbar utveckling och kommunens vision, Vårt Håbo 2030. En av inriktningarna i kommunens vision är att ”I hållbara Håbo finns det goda livet”. Visionen hanterar de tre dimensionerna ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Vi ska tillgodose dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov. Ett hållbart samhälle som fungerar i alla dess delar utifrån de tre hållbarhetsdimensionerna är resiliент, ett samhälle som tål påfrestningar, är anpassningsbart och förändringsbenäget och har förmåga att återhämta sig mot störningar.

Håbo kommun ska vara en hållbar tillväxtkommun där vi tar vårt långsiktiga ansvar för natur och klimat. Håbo kommuns befolkningsmängd ökar kontinuerligt och detta ställer krav på att växa hållbart. Visionen om hållbara Håbo och denna hållbarhetsstrategi är Håbo

kommuns sätt att möta de globala målen och Agenda 2030. Den sociala dimensionen, ett gott liv och en god livsmiljö där alla är friska, delaktiga och trygga, är målet. Den ekonomiska dimensionen är medlet, med en bra ekonomi där näringar och företag växer kan vi tillsammans nå våra mål.

Den ekologiska dimensionen sätter villkoren, allt vi gör måste rymmas inom ekosystemets gränser. Utan rent vatten, biologisk mångfald och naturens tjänster har vi inget samhälle att bygga social och ekonomisk hållbarhet i. Allt hänger ihop och vi behöver se helheten för att få en fullständig bild av våra hållbarhetsutmaningar och hållbarhetsframgångar. Kommunen behöver tydligt gå före och ställa krav på det som köps in utifrån strategins inriktningar för att uppnå hållbara Håbo.

Hållbarhetsstrategin gäller för kommunens organisation men även för Håbo geografiskt och syftar till att vägleda aktörer inom Håbo kommun till ett hållbart Håbo. Strategin är styrande för kommunens verksamheter och bolag. Håbo kommun används när det syftar till kommunen som geografiskt område och kommunen när det är kommunens organisation som det syftas till.

Detta är ett strategidokument där Håbo kommuns gemensamma vilja, långsiktiga visioner och målsättningar pekats ut för att visa vad vi tillsammans behöver och ska fokusera på. Det ska i sin tur speglas i de olika aktörernas verksamhetsspecifika mål, handlingsplaner och aktiviteter.

4.3.3 Avfallsplan

Håbo kommun har en gemensam avfallsplan för 2023–2030 tillsammans med Sigtuna, Upplands-Bro och Knivsta kommuner. I avfallsplanen finns mål som berör arbetet med förorenade områden. Ett mål avser hantering av nedlagda deponier i kommunen. För dessa ska kompletterande undersökningar genomföras där det behövs. Planering och dokumentation för vilka skyddsåtgärder som behövs, eller dokumentera bedömningen att åtgärder inte behövs. Hantering av nedlagda deponier bör följa följande steg:

Steg 1. Klassificering enligt MIFO fas 1 för deponier där det inte har gjorts tidigare.

Steg 2. Kompletterande undersökningar och provtagningar, där kommunen är ansvarig

Steg 3. Skapa prioriteringsordning för de deponier som behöver åtgärdas med grov tidplan

Samverkan mellan kommunerna i tillsynsprojekt för nedlagda deponier ska genomföras. Även övrigt arbete kan ske i samverkan mellan kommunerna.

4.3.4 Vattenprogram

Håbo kommun är en Mälarkommun vars kommungräns till övervägande del består av mälstraränder och kommunens yta består till cirka 30 procent av vatten. Samtliga av kommunens större ytvattenförekomster är sund eller vikar till Mälaren. Håbo kommun ligger inom huvudavrinningsområdet Norrström, som sträcker sig från Kilsbergen och Bergslagen i väster till Stockholm i öster och omfattar hela Mälarens närområde.

Vatten är en naturresurs som samtliga av världens livsformer är beroende av. Dricksvattenförsörjning, avlopp, transporter, livsmiljöer för växter och djur samt rekreation

och friluftsliv är exempel på några av de intressen som är nära sammankopplade till vattnet och dess kvalitet. Mälaren utgör bland annat dricksvattentäkt för omkring två miljoner människor i Sverige och Håbo kommuns dricksvattenförsörjning sker genom uttag från Mälaren. Det samhällsekonomiska värdet för Mälaren är mycket stort och värdet av en god vattenkvalitet är högt. Att arbeta med att bevara och förbättra kommunens vattenkvalitet är därför prioriterat.

Enligt VISS statusklassificering är övergödning det största vattenmiljöproblemet i Mälardalen. Mälaren är en naturligt näringsrik sjö, vilket gör att den är extra känslig för övergödning. Vattnets kvalitet påverkas i stor utsträckning av markanvändningen i delavrinningsområdet. Mälardalen är ett tätbefolkat område där andelen hårdgjord yta är stort, vilket är en förklaring till den miljöproblematik som råder. Även jordbruket och skogsbruket är utbrett i området och har historiskt sett bidragit till belastning av vattnets kvalitet vad gäller övergödning.

Övergödningssproblem samt utsläpp av miljögifter, i form av metaller så som krom, zink och koppar och kemikalier så som bekämpningsmedel, läkemedel med mera, är de största vattenmiljöproblemen i kommunens vattenförekomster enligt VISS statusklassificering. Samtliga ytvattenförekomster har problem med för höga halter bromerad difenyleter och kvicksilverföreningar vilket resulterar i att god kemisk status inte uppnås.

Kommunens vision, Vårt Håbo 2030, består av fyra inriktningar. Visionen framhåller att Håbo ska vara en aktiv part i Mälardalen, en Mälarkommun nära naturen, Bålsta ska vara en levande småstad och kommunen ska vara hållbar och sträva mot jämlikhet och delaktighet. Visionen framhäver Håbos närhet till vattnet och Mälaren. Närheten är en resurs och en attraktionskraft för bland annat bostadsproduktionen, turismen och näringslivet. Samtidigt är Mälaren hem för många växter och djurarter, vilket ställer krav på stor hänsyn och varsamhet vid utveckling av kommunen som kan påverka vattnet och dess värden.

Mälaren utgör idag dricksvattentäkt för Håbo kommun och Uppsalaåsens grundvattenmagasin kan komma att spela en framtida roll som reservvattentäkt för att säkra den framtida dricksvattenförsörjningen. Befolkningsstillväxten i Mälardalen samt Håbo kommun, medför ett ökat behov av dricksvatten. Håbo kommun ska säkerställa en långsiktigt tryggad dricksvattenförsörjning. Nuvarande samt möjliga framtida dricksvattentäkter ska därför skyddas och särskild hänsyn ska vidtas vid åtgärder som kan påverka grundvattenförekomster. Andra stora enskilda vattentäkter, större grundvattentäkter samt dricksvattentillgångar kan också komma att behöva skyddas genom inrättande av vattenskyddsområden. Håbo kommun saknar idag reservvattentäkt. Kommunen avser att kartlägga om och i så fall var alternativa vattentäkter till Mälaren finns, för att säkerställa en fullgod kapacitet gällande dricksvattenförsörjningen även i framtiden. Om inga reservvattentäkter identifieras ska andra alternativ utredas för att trygga en långsiktigt säkrad dricksvattenförsörjning. Grundvattenförekomster ska värnas för deras betydelse för dricksvattenförsörjningen. Särskild hänsyn ska tas vid åtgärder längs med kommunens rullstensåsar, där genomsläppligheten är hög och där risken för påverkan på grundvattnet är stor.

Vatten omfattar Mälarens vatten inom kommunens gränser samt Lillsjön. Ingen förändrad användning avses. En god vattenkvalitet ska uppnås, då det är av stor vikt för en hållbar

utveckling. Områden med höga naturvärden, såsom Stora och Lilla Ullfjärden, ska särskilt värnas.

5. LÄGESBESKRIVNING

Här ges en sammanfattning av antal konstaterat eller potentiellt förorenade områden (EBH-objekt), hur de fördelar sig geografiskt samt en beskrivning av de branscher som främst bidraget till föroreningar i Håbo kommun.

Geografisk fördelning av EBH-objekt i kommunen visas uppdelat i två kartor. För Södra Håbo i bilaga 2 och Norra Håbo i bilaga 3.

5.1 EBH-objekt i Håbo kommun

I Håbo finns det 182 misstänkta eller konstaterat förorenade objekt. (Källa: EBH-stödet uppdaterat 2021-10-11). Alla objekt har en branschklassning och 71 av 182 objekt har tilldelats en riskklass. Majoriteten av objekten har ännu inte tilldelats någon riskklass och är därmed i behov av att inventeras. Fördelning av branschklassade respektive riskklassade objekt visas i tabell 1 och 2. Mer information om bransch- respektive riskklassning finns under avsnitt 2.5 Processer och MIFO.

Nedan beskrivs de vanligast förekommande branscherna som orsakat potentiellt förorenade områden i Håbo kommun.

Tabell 1. Branschklassade objekt

Antal	Branschklass
1	Branschklass 1
92	Branschklass 2
65	Branschklass 3
24	Branschklass 4

Tabell 2. Riskklassade objekt

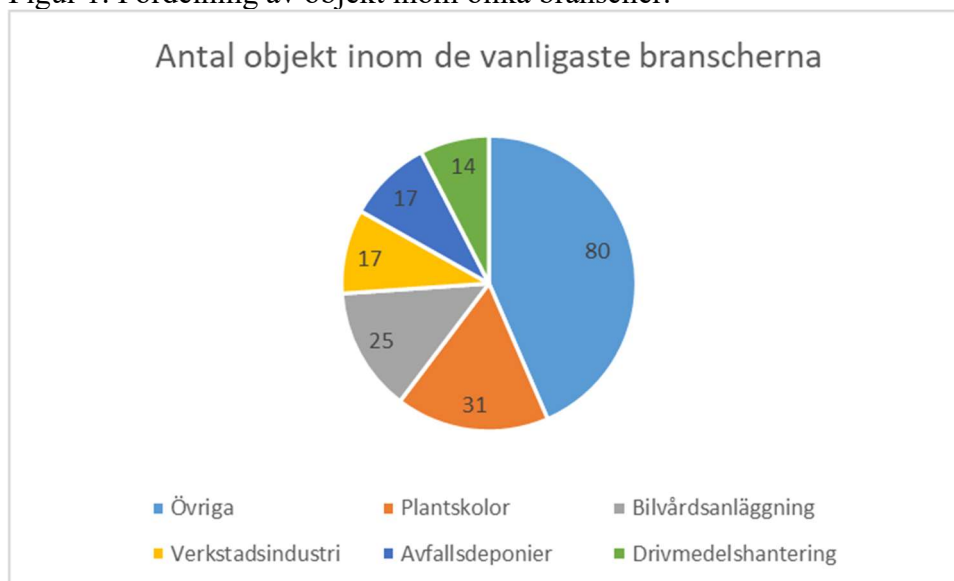
Antal	Riskklass
3	Riskklass 1
15	Riskklass 2
42	Riskklass 3
12	Riskklass 4
111	Oklassade

5.2 Beskrivning av vanligast förekommande branscherna

De branscher i Håbo kommun som har flest antal objekt är plantskolor, bilvårdsanläggningar, verkstadsindustri, avfallsdeponier samt drivmedelshantering. Några exempel på övriga branscher är skjutbanor, sågverk samt tillverkning av tegel och keramik. I figur/tabell 3 nedan visas fördelningen av antal objekt i de vanligaste branscherna. Under kategorin övriga summeras objekten för alla branscher med färre än 8 objekt.

Information om branschtypiska föroreningar för respektive bransch finns i Naturvårdsverkets branschlista.

Figur 1. Fördelning av objekt inom olika branscher.

5.2.1 Plantskolor

För att hålla skadedjur borta från odlingarna användes olika typer av bekämpningsmedel. Under 1940-talet påbörjades användningen av organiska bekämpningsmedel, bland annat DDT. Användningen ökade snabbt fram till 70-talet då bekämpningsmedlets negativa effekt för människors hälsa och miljön blev allt mer känd och medlen därmed förbjöds. Bekämpningsmedelsrester återfinns oftast i det övre jordlagret där de binder hårt till organiska material. Samtidigt är ofta grundvattnet påverkat av vattenlösliga bekämpningsmedel och dess nedbrytningsprodukter.

I Håbo kommun finns 31 nedlagda plantskolor upptagna i EBH-stödet. Av dessa har två objekt tilldelats riskklass 1. Lingonbacka trädgård och Svenska Skogsplantor AB (Lugnets Plantskola). Sex objekt har tilldelats riskklass 2, Nitton objekt i riskklass 3 och övriga fyra har inte riskklassats.

5.2.2 Verkstadsindustri och bilvårdsanläggningar

Vanliga föroreningar vid verkstadsindustri är tungmetaller och oljeföroreningar. Inom ett flertal industrier och verkstäder har även klorerade lösningsmedel (främst trikloreten) används i samband med avfettningsprocesser. Till bilvårdsanläggningar hör biltvättar samt fordonsverkstäder som utför reparation, underhåll, lackering och plåtarbeten. Beroende på vilka arbeten som utförts inom verksamheten finns risk för tidigare utsläpp av tungmetaller, klorerade lösningsmedel, aromater, PAH, glykoler och oljor till mark och grundvatten.

Inom branschen verkstadsindustri har sju objekt tilldelats riskklass 3 eller 4. Tio objekt saknar riskklassning. För bilvårdsanläggningar har ett objekt fått riskklass 2, tre objekt riskklass 3 eller 4 och resterande 21 saknar riskklassning.

5.2.3 Avfallsdeponier

En avfallsdeponi består vanligtvis av antingen schaktmassor, industri- eller hushållsavfall som kan innehålla olika typer av föroreningar och miljögifter. Via deponins lakvatten riskerar dessa ämnen att spridas till omgivande mark och vatten.

En deponi har tilldelats riskklass 1 (Draget deponin). Fyra objekt har fått riskklass 2, sju objekt riskklass 3 och resterande fem objekt har inte riskklassats.

5.2.4 Drivmedelshantering

Vid förvaring och försäljning av drivmedel riskerar marken att förorenas genom läckage från markanlagda cisterner och tillhörande rörledningar, oljeavskiljare eller spill från drivmedelpumpar. Föroreningar från bensin eller diesel utgörs av alifatiska kolväten, alicykliska kolväten och aromatiska kolväten. Kolväten kan ha hög rörlighet i mark beroende på föreningens struktur och markens sammansättning. Generellt sprider sig lättare kolväten snabbare än tyngre och riskerar att förorena angränsande markområden och grundvatten. Om verksamheten även har omfattat bilvård kan andra typer av föroreningar förekomma, exempelvis klorerade lösningsmedel, glykoler och tungmetaller.

I Håbo har fem objekt fått riskklass 3 eller 4 och övriga nio objekt saknar riskklassning.

6. ARBETET MED FÖRORENADE OMRÅDEN

Nämndens arbete med förorenade områden bedrivs genom händelsestyrd och egeninitierad tillsyn. Den största delen utgörs av händelsestyrd tillsyn t.ex. i samband med exploatering, avveckling/flytt av miljöfarlig verksamhet eller då anmälan om avhjälpandeåtgärd eller upplysning om påträffad förorening inkommer. Egeninitierad tillsyn utgör i dagsläget en mindre del av tillsynstiden som är kopplad till förorenade områden. Av erfarenhet från planering tenderar denna typ av tillsyn att bortprioriteras på grund av en stor mängd händelsestyrd tillsyn.

6.1 Arbete med fysisk planering och exploatering

I detaljplaneskedet behöver det fastställas om området är lämpligt för kommande markanvändning med hänsyn till människors hälsa och miljö kvalitetsnormerna för vatten. Detta innebär att eventuella markföroreningar ska utredas i ett tidigt skede. Utredningarna behöver redovisa om det finns ett åtgärdsbehov och om det i så fall är möjligt att avhjälpa föroreningarna. I exploateringsskedet behöver alla byggherrar och exploatörer gå vidare med fördjupade markundersökningar för att säkerställa att rimliga saneringsåtgärder vidtas samt att överskottsmassor klassificeras utifrån föroreningsinnehåll. Det är Samhällsbyggnadsförvaltningen som ansvarar för att ta fram detaljplaner och säkerställa att tillräckliga efterbehandlingsåtgärder vidtas i samband med exploateringen. På kommunal mark sanerar oftast kommunen själv. Om inte så ställs krav i markanvisning och genomförandeavtal. På privat mark ställs reningskrav via exploateringsavtal.

Bygg- och miljönämnden är tillsynsmyndighet gällande dessa ärenden men kan fungera som resurs t.ex. genom granskning och yttranden under detaljplaneprocessen, hjälpa till att ta fram historisk information om området etc.

6.2 Tillsynsarbetet

Bygg- och miljönämndens tillsynsarbete inom förorenade områden delas in i egeninitierade respektive händelsestyrda ärenden. Exempel på händelsestyrda ärenden som kräver handläggning är bland annat påträffade och anmälda föroreningar i samband med bygg- och exploateringsarbeten eller när en miljöfarlig verksamhet läggs ner/flyttar. Om en förorening påträffas på en fastighet ska en upplysning om det skickas till tillsynsmyndigheten (10 kap 11 § MB). Vid efterbehandlingsåtgärd ska en anmälan enligt 28 § förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd göras till tillsynsmyndigheten. Miljöenheten granskar och yttrar sig också på förslag till detaljplaner eller ändringar av befintliga detaljplaner som inkluderar potentiellt eller konstaterat förorenade områden.

Den egeninitierade tillsynen riktar sig främst åt prioriterade objekt (riskklass 1 och 2) samt arbete med att inventera och riskklassa objekt som endast är branschklassade. Av erfarenhet från planering tenderar denna typ av tillsyn att bortprioriteras på grund av en stor mängd händelsestyrd tillsyn.

Utöver tillsynsarbete ingår även en stor del kvalitetsarbete där nämnden ansvarar för att skicka in aktuella handlingar till EBH-stödet. Tid behöver också läggas på att ta fram och uppdatera rutiner och mallar för olika typer av tillsynsärenden. Nämnden ska även informera om tidigare undersökningar och hänvisa till aktuell lagstiftning i alla typer av ärenden som rör miljöbalken.

6.3 Kommunen som verksamhetsutövare, fastighetsägare eller huvudman

Kommunen har genom sin nuvarande eller tidigare verksamhet ansvaret för utredning och åtgärder för många förorenade områden. Exempel på sådana förorenade objekt är avfallsdeponier, samt områden där brandsläckningsövning av det kommunala brandförsvaret utförts. Kommunen berörs även som fastighetsägare av ett flertal objekt där bland annat handelsträdgårdar tidigare bedrivits.

Även vid påträffad förorening i samband med gräv- och schaktarbeten kan kommunen få ett verksamhetsansvar som innebär att tillsynsmyndigheten ska kontaktas för dialog kring fortsatta arbeten.

7. STRATEGI

För att kunna de lokalt uppsatta målen och arbeta aktivt för att regionala och nationella mål nås arbetar miljöenheten i Håbo kommun enligt följande strategi.

7.1 Kompetens

Miljöenheten ska öka och upprätthålla kompetens inom tillsynsområdet förorenade områden. Detta görs genom bl.a. följande aktiviteter:

- Alla miljöinspektörer som handlägger och bedriver tillsyn inom förorenade områden ska ha gått en grundkurs i ämnet, antingen Länsstyrelsens, SIPU eller motsvarande.
- Miljöinspektörer ska vid behov gå fördjupningskurs inom förorenade områden.

- Miljöinspektörer fortsätter delta och ta del av aktuell information vid myndighets- och aktivitetsträffar anordnade av Länsstyrelsen, Mitt Miljösamverkan m.fl.
- Minst två miljöinspektörer, med inriktning förorenade områden, ska delta vid Mälarlänsträffen (MLU) varje år.
- Tid avsätts i tillsynsplanen för kvalitetsarbete så som framtagning av rutiner och mallar för olika ärendetyper inom förorenade områden.

7.2 Samverkan

Miljöenheten behöver samverka med andra tillsynsmyndigheter som arbetar med förorenade områden. Detta görs genom att:

- Hitta lämpliga samverkans forum att delta i genom till exempel Mitt Miljösamverkan.

7.3 Prioriteringsgrunder

Miljöenheten ska prioritera arbetsinsatser mot de förorenade områden som bedöms ge mest effekt avseende skydd mot människors hälsa och miljö. Följande prioriteringsgrunder har identifierats lämpliga att börja med:

- Objekt med riskklass 1 eller 2 (Se bilaga 1 till handlingsplanen)
- Objekt i branschklass 1 eller 2 som saknar riskklass
- Objekt där det finns pågående verksamhet som kan kopplas till föreningen
- Granskning av förorenade områden ska utföras och våra synpunkter yttras i samband med att detaljplaner går ut på samråd och granskning

8. AKTIVITETS OCH TIDPLAN

8.1 Aktiviteter

Utifrån de antagna prioriteringsgrunderna ska aktiviteter genomföras.

1. Tillsyn på de prioriterade objekten i riskklass 1 och 2
2. Sammanställa och prioritera riskklassning av objekt i branschklass 1 och 2 som saknar riskklass
3. Identifiering av objekt, branscher eller områden där det finns behov av särskilda tillsynsinsatser. T.ex. objekt som kan påverka miljökvalitetsnormer, PFAS-användning, båtklubbar, kemtvättar, industriområden etc.

8.2 Tidplan

Till år 2025 ska aktiviteterna vara utförda. En uppföljning ska göras årligen vilka tillsynsinsatser enligt handlingsplanen som har utförts.

9. RESURSBEHOV

Miljöenhetens resursbehov inom förorenade områden styrs främst av antal händelsestyrda ärenden. Men för att målen ska kunna uppnås finns även ett behov av resurser för egeninitierad tillsyn samt planerings- och kvalitetsarbete. I bygg- och miljönämndens behovsutredning och tillsynsplan preciseras olika tillsynsinsatser som ses över och revideras årligen.

I aktuell handlingsplan redovisas ett översiktligt resursbehov utifrån tidigare behovsutredningar och tillsynsplaner inklusive beräknad tid för de aktiviteter som tagits fram.

Tabell 3. Aktiviteter och resursbehov

Aktivitet	Resursbehov (antal timmar/år)
Underrättelse om påträffad förorening och handläggning av § 28 anmälningar	900 h
Egeninitierad tillsyn på EBH-objekt	400 h
Granskning av föroreningsfrågor i detaljplanprocessen	100 h
Information och rådgivning	50 h
Uppdatera EBH-stödet	60 h
Kvalitetsarbete ex. mallar och rutiner	100 h
Totalt	1610 h

Behovet motsvarar ca två heltidstjänster. I dagsläget fördelas tiden för tillsyn av förorenade områden på tre inspektörer inom miljöenheten. Siffrorna ovan är en grov uppskattning och utvärdering behöver ske för att verifiera faktisk tid.